

betod også en politisering i en grad der vel aldrig er set hverken før eller siden. Tør jeg trække på mine egne besættelsesstudier levede danskeren langt mere intenst og engageret med i krigens drama end Kjersgaards arbejde lader ane. Jeg tænker på hele subkulturen omkring luftalarmen, aflytningen af BBC og læsningen af de illegale blade, og på den aktive medleven i rygteflommen om overfald, sabotager og invasion. Jeg tænker på den eksistentielle konflikt omkring samarbejde og modstand, der kunne skille venner, og føre fjender sammen; og jeg tænker på den kollektive optræden i forsamlinger, demonstrationer og arbejdskampe. I august deltog 17 byer med små 400 tusind danskere i protesterne imod samarbejdspolitikken, året efter folkestrejkede land og rige, i bølge på bølge fra juni til september, fra hovedstaden og ud i den mindste flække og det fjærreste mejeri. Mon ikke den grundfæstede myte om solidariteten under krigen også skyldes besættelsesgenerationens generaliseringer ud fra netop disse enkelttilfælde, hvor den almindelige dansker faldt ud af rollen som observatør og blev medlever? For hvorledes ellers forstå den udbredte desillusionering i 1945/46 over at alting så hurtigt faldt tilbage i de gamle folder igen? Der ligger en vigtig opgave i at integrere disse erfaringer og dette stykke bevidsthedshistorie i skildringen af besættelsestidens hverdag.

Til slut skal bemærkes at brugsværdien af *Besættelsen 1940-45* reduceres stærkt af manglen på et sagsregister

Hans Kirchhoff

John H. Backer: Die Entscheidung zur Teilung Deutschlands. Amerikas Deutschland-politik 1943-1948. (Verlag C. H. Beck, 1981). 215 s., 28 DM (paperback).

Det delikate og uhyre komplicerede spørgsmål om ansvaret for Tysklands deling efter 2. verdenskrig og den efterfølgende kolde krig mellem Sovjet og USA har historikerne længe diskuteret heftigt. Amerikaneren John H. Backers bog er et spændende og meget vægtigt indlæg i denne forskningsdebat, idet han bryder afgørende med de teorier, der hidtil har været fremherskende.

På grundlag af amerikanske dokumenter fra såvel State og War Department som Office of Strategic Services og den amerikanske militærregering i Tyskland lancerer Backer den tese, at det var USA's politik, der førte til delingen af Tyskland. Den amerikanske politik var ikke dikteret af en overordnet og langsigtet plan, men blev til på basis af en meget lang række ad hoc-beslutninger på forskellige niveauer.

Dermed tilbageviser Backer for det første traditionalisternes forklaring om Sovjetunionens skyld i delingen, og for det andet revisionisternes påstand om, at det var en langsigtet, aggressiv amerikansk økonomisk politik – den såkaldte »Open Door«-politik – der resulterede i delingen, og endelig for det tredje den amerikanske historiker John Gimbels teori om Frankrigs ansvar. De afgørende amerikanske beslutninger, der førte til Tysklands deling, var ifølge Backer: Præsident Roosevelts forkastelse af State Departments forslag om et udelt Tyskland, oprettelsen af 4 besættelseszoner, War Departments og finansministeriets afvisning af en styrkelse af det allierede kontrolråds autoritet og magtbeføjelser i forhold til de 4 zonekommandanters, Potsdamaftalen fra 1945, general Clays demonteringsstop fra maj 1946, dannelsen af den såkaldte bizonen i 1947 og endelig valutareformen i de vestlige zoner i 1948.

Backers tese om Amerikas eneansvar for delingen af Tyskland kan imidlertid i høj grad diskuteres. Tesen forekommer provokerende og alt for ensidig. Det er i realiteten ikke lykkedes for Backer at tilbagevise John Gimbels særdeles velunderbyggede teori om Frankrigs skyld – og det er i øvrigt yderst beklageligt, at Backer slet ikke forsøger at tage

eksplicit stilling til Gimbels teori. Videre kan Sovjet nok heller ikke frikendes for ansvar for Tysklands deling.

Backers påstand om de amerikanske enkeltbeslutninger, som ikke var styret af nogen overordnet plan og/eller koordination, er i teoretisk henseende i overensstemmelse med den »bureaucratic politics«-model af amerikansk udenrigspolitik, der de senere år har vundet stor udbredelse. Men spørgsmålet er, om det egentlig er korrekt, at amerikanerne ikke havde en overordnet plan for deres Tysklandspolitik. I hvert fald var alle amerikanske beslutninger på alle niveauer dikteret af et overordnet og afgørende princip, nemlig: at de amerikanske skatteydere ikke skulle finansiere de tyske krigsskadeserstatninger som efter 1. verdenskrig! Backers tese er interessant – men altså diskutabel – og det sidste ord er næppe sagt i forskningsdebatten omkring ansvaret for delingen af Tyskland.

Ud over hovedtesen fremkommer Backer med flere helt nye oplysninger, vurderinger samt nyfortolkninger af de centrale begivenheder. F. eks. påviser han, at Tyskland ville have været i stand til at yde omfattende krigsskadeserstatninger efter krigen, ligesom han hævder, at de sovjetiske krav om krigsskadeserstatninger var rimelige. Og endelig mener han, at delingen kunne være undgået, hvis USA havde udvist større imødekommenhed over for Sovjetunionens krigsskadeserstatningskrav på Moskvakonferencen i 1947. I forbindelse med nyfortolkningerne, f. eks. af general Clays demonteringsstop, savnes stærkt en specifik omtale af og stillingtagen til den hidtidige forskning på området.

Backers bog ægger til modsigelse – men der er ingen tvivl om, at den vil blive et uomgængeligt hovedværk i den videnskabelige litteratur om Tysklands deling og den kolde krig.

Peter Sørensen

Frederick C. Teiwes: Politics and Purges in China: Rectification and the Decline of Party Norms: 1950–65. M. E. Sharpe, White Plains, New York, 1979. 744 s. \$ 35.00.

John W. Lewis' *Leadership in Communist China* (1963) har i lang tid været standardværket om Kinas Kommunistiske Partis organisatoriske opbygning og funktionsmåde. Der er dog i de senere år fremkommet kildemateriale, der kaster nyt lys over dette emne, således at man ikke længere er henvist til primært at søge sine data fra flygtningeinterviews i Hong Kong.

Teiwes inddrager det nye kildemateriale. Dertil kommer en imponerende viden om generelle politiske og økonomiske forhold i Folkerepublikken Kina, der bl.a. bygger på grundige studier af de politiske processer på provinsniveau. Resultatet er blevet et nyt standardværk, der er uomgængeligt, hvis man vil beskæftige sig med den politiske udvikling i Kina efter 1949. Bogen giver endvidere en vigtig baggrund for forståelsen af de magtkampe, der har fundet sted siden 1976, og som har resulteret i den af Mao Zedong personligt udpegede efterfølger Hua Guofengs fald og Deng Xiaopings reelle overtagelse af magten.

Teiwes diskuterer først partinormer og rektifikationsprocesser før 1949. Især rektifikationskampagnen 1942–44, medens Kinas Kommunistiske Parti (KKP) var fortrængt til baseområderne i Yanan, skabte velafgrænsede normer for partiets arbejdsstil og holdningen til »afvigende synspunkter«. Der var tale om overtalelse og genuddannelse i stedet for tvang og udstødelse af partiet; disciplinering af kadrer, der ikke udførte den fastlagte politik korrekt i stedet for sanktioner mod partimedlemmer, der internt indtog synspunkter, der ikke vandt flertal. Kort sagt, fraktionsstridighederne udfoldede sig inden for en ramme, der sikrede den frie diskussion internt i partiet.